

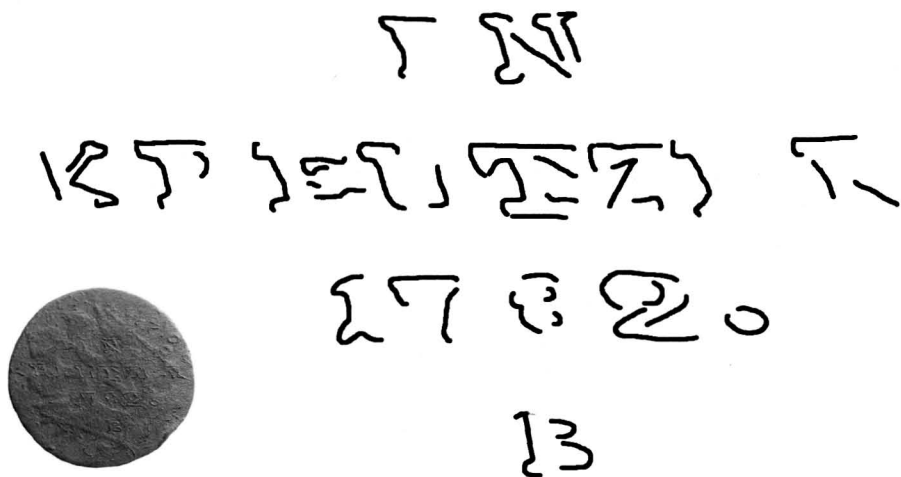
ČECHY, František II. (1792–1835), mincovna *Praha*, krejcar 1800.

Av.: podobizna Františka II., částečně čitelný

opis: **FRANC II • D • R • I • S • A • GE • HV • BO • REX • A • A •**

Rv.: patrné obrysy orla s vyznačením nominální hodnoty (1) na prsou,
letopočet 1800.

AE; 3,8355 g; 23,2–23,7 mm. Zvětšeno 2:1.

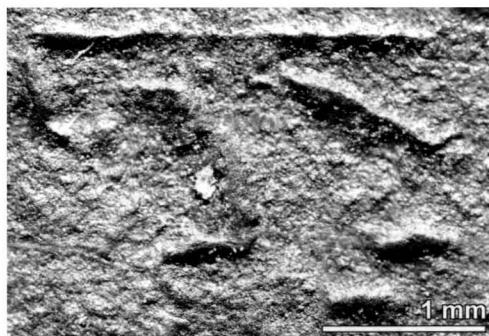
● 1: Perokresba zachovaných linií původního mincovního obrazu na reversu.

Všechny uvedené informace se však dostávají do jednoho poměrně zásadního rozporu. Ačkoliv mají obě uvažované mince stejný průměr, síla střížku je v případě krejcaru Josefa II. téměř dvojnásobná, což je samozřejmě v souladu i s hmotnostmi jednotlivých krejcarů. Pro krejcar Josefa II. ražený v letech 1780–1790 je uváděn průměr 23–25 mm, resp. 23,5 mm a hmotnost 6,7–7,5 g, resp. 6,55 g. Pro krejcar Františka II. je pak uváděn průměr 24 mm,

resp. 23,5 mm a hmotnost 4,38 g, resp. 4,27 g (dle nařízení z 1. srpna 1800).² Lze si jen stěží představit, že by původní váha předložené mince, ač notně zasažené korozí, činila téměř dvojnásobek váhy stávající, která činí 3,84 g.

Z uvedených informací je možné dojít k následujícímu logickému závěru: aby krejcar Josefa II. mohl být použit pro ražbu krejcaru Františka II., musel by být po stažení z oběhu v pražské mincovně rozválcován a z takto získaného střížku by byl průbojníkem vyseknut nový střížek se stejným průměrem, ale s poloviční silou. Tento předpoklad lze velmi dobře podpořit dvěma nepopíratelnými fakty. Zcela evidentním faktem je na první pohled patrná deformace (zkosení) celého nápisu, k níž při válcování původní mince došlo. Druhým faktem je velikost samotného textu, např. délka nápisu KREUTZER činí na krejcaru Josefa II. asi 14 mm. Na předložené minci došlo k protažení délky nápisu z původních 14 mm na asi 23 mm.

Výše uvedené skutečnosti však neobjasňují samotný vznik linií textu EIN KREUTZER 1782 B. Lze zcela oprávněně předpokládat, že původní obraz by byl při válcování mince zničen, případně by snad mohl být nanejvýše patrný tak, jak je dobře znám z přeražeb stříbrných dvanáctikrejcarů z roku 1795 Františka II. na sedmikrejcaru s letopočtem 1802 téhož panovníka.³ U předložené ražby však poněkud překvapivě vystupující linie textu korespondují s obrysy jednotlivých písmen. Tento fakt znamená, že pozorovatelné kontury textu byly

● □ 2: Zvětšené vystouplé kontury písmene N ve slově EIN a písmene T ve slově KREUTZER získané superpozicí digitálních snímků pořízených pomocí digitálního optického mikroskopu PARALUX při 40-ti násobném zvětšení. Světlo dopadá z pravého horního rohu.

² POLÍVKA, Eduard: *Mince Josefa II. 1765-1780-1790 a Leopolda II. 1790-1792*, Praha 1986; POLÍVKA, Eduard: *Mince Františka I.*, Hradec Králové 1973; ČERMÁK, Kliment: *Mince království Českého za panování rodu Habsburského od roku 1526*, Pardubice 1913.

³ ČERMÁK, Kliment: *Mince království Českého za panování rodu Habsburského od roku 1526*, Pardubice 1913.

z nějakého důvodu odolnější vůči korozi než okolní materiál. Bude-li v této fázi vzat v úvahu předpoklad, že lisování byla podrobena mince znečištěná resp. zkorodovaná, lze vznik latentního obrazu a jeho následné zviditelnění poměrně snadno vysvětlit. V souladu s obecně známou zkušeností lze očekávat, že na minci v oběhu se největší podíl nečistot a korozních produktů udrží tam, kde není podroben otěru. Těmito místy jsou logicky hraniční oblasti mincovní plochy a vystupujícího reliéfu. Při válcování mince pak byly tyto nečistoty vtlačeny do materiálu a je možné, že po vyseknutí nového střížku, resp. po ražbě nového motivu, nebyly stopy původního obrazu vůbec patrné. Vlivem agresivního prostředí, v němž se mince po ztrátě svým majitelem ocitla, došlo k postupné oxidaci mědi. Místa, která se nacházela pod zalisovanými nečistotami, byla před touto oxidací do jisté míry chráněna, neboť oxidace byla v těchto místech zpomalena, čímž došlo k vyvolání kontur původního obrazu.

Dalším možným vysvětlením nerovnoměrné oxidace mince spojené s vystoupením latentního obrazu by mohlo být převedení části kovového materiálu vlivem tlaku při ražbě na odlišnou modifikaci, která by korozi lépe odolávala. Vzhledem ke skutečnosti, že mincovním materiálem je v tomto případě měď, která se již za normálních podmínek nachází v modifikaci s nejtěsnějším možným kubickým uspořádáním, je však tato alternativa velmi nepravděpodobná (jistou roli by však mohly hrát případné příměsi v kovu obsažené). Nedostatkem této hypotézy je fakt, že v takovém případě by stěží došlo k vystoupení pouhých kontur reliéfu mince.⁴

S ohledem na skutečnost, že většina úkonů byla na počátku 19. století nejen v pražské mincovně ještě prováděna manuálně, byl s již poměrně moderním vybavením, nemusí být masivní použití nastíněného postupu přemincování krejcarů zcela nemožné.⁵ Značnou finanční i časovou úsporu jistě přineslo vynechání v tomto případě skutečně zbytečného technologického kroku, tj. přetavení staženého mincovního materiálu a výroba plechů. K rozválcování původních krejcarů mohlo dobře posloužit stávající, příp. mírně upravené, vybavení mincovny (např. stroj na válcování cánů), vyseknutí nového střížku (v tomto případě ze zdeformované mince) již stejně bylo součástí nutného technologického postupu při procesu výroby mince a ražba na takto připravený střížek probíhala již způsobem klasickým. Nezodpovězenou otázkou přesto zůstává, zda výše navrženým technologickým postupem byla zmincována většina vhodných krejcarových ražeb stažených v té době z oběhu nebo zda se jednalo pouze o alternativní či dokonce experimentální technologii. Pouhý pokus o nalezení odpovědi na tuto otázku však předpokládá hlubší studii a případné korozní zkoušky na větším vzorku mincovního materiálu, čímž by byl značně překročen rámeček tohoto článku.

---

⁴ Ing. Martin ZMRZLÝ, Ph.D. z Fakulty chemické VUT v Brně – ústní sdělení.

⁵ HÁNA, Jiří: *Technické aspekty vývoje středoevropského mincovnictví do konce 19. století*, Klatovy 2007.

